

בובר, מתוך "תקוה לשעה זו"

- בזמן משברי ונבוך זה לא ניתן אלא להצביע על ה"כיוון" ובו ימצא כל יחיד את הדרך האישית שלו

קוסמן על בובר

- כל מפגש של האדם באובייקט כלשהו בעולם – בני-האדם ועולם הטבע – הוא בו-בזמן גם מפגש עם האל, "האתה הנצחי" במינוחי בובר, השואל אותנו באותו רגע שאלה: האם ניפתח לאַחַר ה"נוקש על דלתנו" בזיקת "אתה"? האם נכיר את האל דרך מבט עיניו של האדם שבו אנו פוגשים? האם נשמע את האות הנשלח אלינו?

בובר, מתוך "אני ואתה"

- הקווים המוארכים של הזיקות נפגשים זה בזה באתה הנצחי. כל אתה שנתייחד הוא אשנב אליו.
- דרך כל אתה שנתייחד בייחודו קורא אב הדיבר אליו, לאתה הנצחי

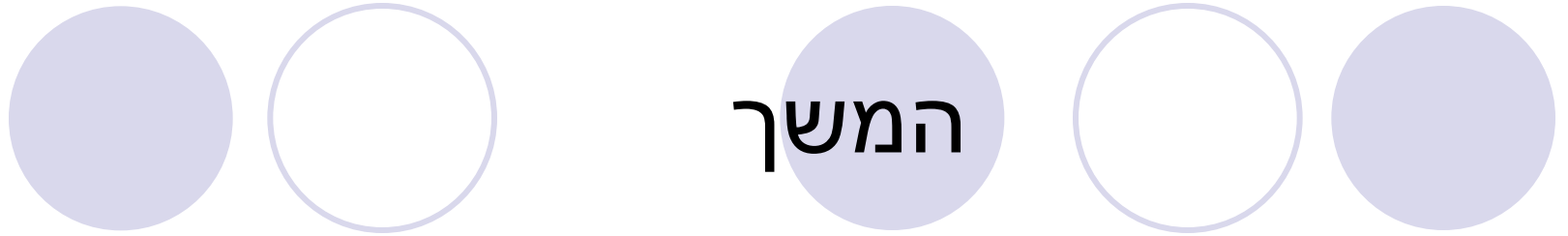
בובר, מתוך "אני ואתה"

- כל ההוגה את הדיבור 'אלוהים' ובלבו הוא מתכוון באמת לאתה, הרי הוא קורא לאתה האמיתי של חייך, שאינו עשוי להצטמצם על ידי כל אחר, והרי הוא עומד בזיקה אליו, הכוללת את כל שאר הזיקות. אולם אפילו מי שמתעב את השם ומדמה בנפשו שכופר הוא באלוהים—בזמן שהוא קורא בכל ישותו לאתה של חייך, שאינו עשוי להצטמצם על ידי כל אחר, אף הוא קורא לאלוהים.

קוסמן על בובר

- בובר חזר והדגיש : האדם ששומע מה שנאמר לו מן המוחלט איננו מקבל תוכן . שום טקסט לא הועבר מעולם מהנצח אל הזמן שלנו. מה שמתקבל מגבוה זה רק נוכחות שעמה גם בא כוח פנימי לעשות את הישר והטוב, חיות עצומה, תחושה חזקה: המוחלט מחזק את כוחי – והדואליות הפנימית המאפיינת את חיי האדם הרגיל באה לסיומה

- האגוצנטריות האנושית היא המחסום האמיתי, שבגללו אנו חשים שאיננו יכולים לחוש את הקשר לאל. הסרת האגוצנטריות עד כמה שהיא אפשרית, היא הדרך האחת-והיחידה להתקרב לאלוהים בחיינו כאן; "אלוהים" הוא כינוי בלבד שאנו, בני-האדם, מעניקים למצב הנפש ולא לאל עצמו שאין להעלותו על הדעת כלל. האדם שהסיר את האגוצנטריות יחוש שחיינו עברו מטמורפוזת "שמיעה", הקשר למוחלט, מלווה אותנו בחיינו.

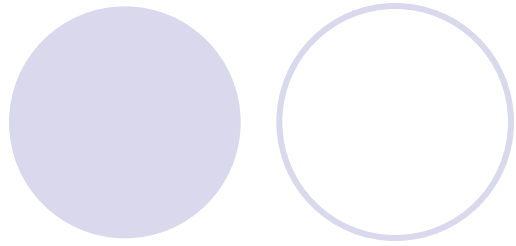
נוימן, מתוך "אדם ומשמעות"

- הפילוסופיה של אבדן השורשיות היא הפילוסופיה של האגו שנעקר משורשיו ובו בזמן נאפף בשיגעון גדלות. הוא חסר שורשים מכיוון שהוא – כ"רק-אגו" מבטא את עצמו בלבד. אין הוא יודע מאומה על הקשר שלו לעצמי, עליו הוא תמיד מבוסס בהיותו אגו, אשר ממנו הוא ניזון וחי ואשר נשאר בו לעולם כניצוץ נומינוזי בלתי ניתן לכיבוי. הצמצום לדופן החיצוני שלו, האופייני ל"רק-אגו", חונק את נשמתו...

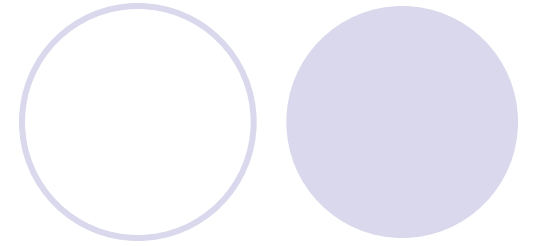
נוימן, מתוך "אדם ומשמעות"

- הסכנה עבור האגו היא בכך... (שהוא) מתעצב יתר על המידה על ידי הקאנון התרבותי, וכתוצאה מכך חוסנו והקשר שלו עם העצמי מתקהים עד לכדי מיסוך. הוא מאבד את היצירתיות שלו ורק תוך מאמץ להגיע למודעות עצמית, הוא יכול להיזכר בהיותו "בן מלך" שמקורו בעצמי, ולהתגבר על הניכור מעצמו, הכובש אותו ומותירו ננטש ברק-אגו.

המשך

- רק כאשר האגו מסוגל להתרחק מהיותו עבד לרק-אגו בתוך רק-עולם, הוא מצליח להחזיר לעצמו מחדש את ההוויה של אגו-עצמי. משמעותה של התרחקות זו אינה נסיגה ובידוד, אלא חדירה להוויה של אגו-עצמי ושל המציאות האחידה, בה מתבטל הניגוד בין החולין והאלוהי

קוסמן על בובר: היכן פוגשים את המוחלט

- אם המפגש עם האל הוא דרך ה"טיפוס-למעלה", לשמיים, על איזה סולם דמיוני – ובריחה מהעולם הזה כמות-שהוא, הרי בדרך זו האדם רק מדמיין שהוא מתקרב לָאֱלֹהִי, והוא אפוף מעין "רוחניות" מעורפלת הנובעת מתחושת השלווה שמתלווה לבריחה מהחיים;

קוסמן: אחריות בתוך העולם ולא מחוצה לו

- לעומת זאת, כשהאדם מקבל עליו את האחריות לחיים בעולם הזה, את האחריות על האחר שבו הוא פוגש בתוך זרימת החיים והמהומה הרבה שלהם, ופונה בתוך-תוכה של זרימה עזה זו אל האחרים, שבהם הוא פוגש כ"אתה" – הרי אז הוא חש שהנצח הממשי שורה בחייו.

בובר, מתוך "תקוה לשעה זו"

● באחד הימים נטרד המלך מכיסאו והוטל למדבר צייה, ועל כסאו ישב שד, שלבש את פרצופו של המלך, את הליכותיו ואת בגדיו, והכל חשבוהו למלך האמיתי. אולם השד לא יחדל לעולם להיות שד, ותהא צורתו אשר תהיה, ועל הנתינים העיק לראות התנהגות מלכם, מרדו בו ולא אבו עוד לציית לו. ואף איש מהם לא העלה על דעתו, כי מי שעושה מעשים כאלה לא ייתכן כלל שהוא המלך וכי יש לצאת ולתור אחר המלך האמיתי, זה שתעה באותה שעה בישימון בלי מנוח.

המשך

● אכן, לא קל למצוא במצב כזה את הרעיון הנכון. והוא הדין לגבי הרוח. כל הטענות כלפיה אינן אלא טענות כנגד רוח מדומה, שמראה לה כמראה הרוח האמיתית, והיא הצליחה להכות עיני רבים בסנוורים. המסקנה המעשית שיש להסיקה מכאן אינה לכפור ברוח אלא לפנות עורף למלך הכוזב, ולנטות לעבר המלך האמיתי, ואם לא תמצאנו במקום ישוב, צא ובקשנו במדבר. (1935)

קוסמן על בובר (עם עריכה שלי)

- האל מדבר עם האדם "באותות של המתרחש". מהו "באותות של המתרחש"? הכוונה של בובר היא לכך שהאל מדבר עם האדם דרך מה שקורה לו בחייו = המתרחש במציאות שסביב האדם כפי שהוא תופסה ברשמיו הפנימיים. הרשמים הללו הם ה"אותות" הנשלחים לכל אדם בכל רגע ורגע מחייו; הרשמים הללו אינם אוסף מקרי של דברים, כפי שנדמה לנו, הם מגיעים אלינו ממקור אחד-אחדותי

המשך על האותות (עם עריכה שלי)

- למשל: אם העם עסוק עתה בחרדה מפני בצורת שתקפתם, אזי זהו "אות" שהאל מעורר אותם דרך החרדה הנשלחת אליהם אל עולמם הפנימי, שם זה "נרשם" כתגובת חרדה, כ"אות" הקורא להם להתעורר. הבצורת בחוץ מצביעה על "הבצורת של הלב"; ברגע שהלב ייפתח לנתינה לאַחַר, כביכול "יוריד גשם" לאַחַר הסובל והקהילה תוכל לעבור מנרקסיסטיטיות לדיאלוגיות, אזי משמים ייפתח אוצר הגשם והחיים ינבעו מאליהם.

בובר, מתוך "תקוה לשעה זו"

הכוחות האותנטיים המשנים ומעצבים את העולם מצויים במעמקים, מתחת לפני השטח. לפיכך הם נעים באטיות. היסטוריה ממשית היא ההיסטוריה של הקצב האיטי של אירועים. השאלה הנשאלת היא אם יהיו די אנשים שיראו את ההונאה שבקצב הקדחתני, יעמדו בפני פיתוייו ויקשרו עצמם בקשרי מחויבות לקצב האיטי יותר.

נוימן, מתוך "אדם ומשמעות"

- אם היחיד חווה את חייו כגורל, כ"עולם ומלואו" וכבעלי משמעות, אז הוא מממש עצמו לא רק בתוך הרצף ההיסטורי של הזמן, אלא גם מחוץ לזמן. בתוך רצף האירועים הזמני, בתוך חווית הגורל, הוא מגשים את עצמו לא רק כאיחוד של אגו ועצמי, של מודע ולא מודע, אלא גם כהשלכה של עצמו ושל העצמי באחדות האירועים הפנימיים והחיצוניים... כל מה שמתפתח בחלופ הזמן הוא בר תוקף גם מעבר למציאות הזמן.

בובר, מתוך "תקווה לשעה זו"

● מי שמצפה ממני לשמוע תורה, שהיא דבר אחר מהוראה, יתאכזב תמיד. אבל דומני, שבשעת-עולם זו אין עיקר כלל לקנות תורה מוצקת, אלא להכיר מציאות נצחית ולעמוד בכוחה בפני מציאות נוכחית...בליל מדבר זה אין להראות דרך; יש לסייע בידי בני האדם להתמיד בנפש זקופה, עד שיפציע השחר ותיראה דרך – במקום שלא שיער אותה איש. (1944)

בובר, מתוך "תקוה לשעה זו"

כל אדם ותחום אחריותו האינסופי, האחריות בפני האינסוף. כל אחת מתנועותיו שהוא עושה, כל אחת ממילותיו שהוא משמיע, כל אחד ממבטיו שהוא מביט, כל אלה מכים גלים בהתרחשות העולמית; אפשר שהוא עצמו לא יכיר עד כמה חזקים גלים אלה ועד היכן יגיעו. הסיבתיות שאנו מבחינים בה איננה אלא קטע צר וזעום ממכלול הפעולה הבלתי-נראית, שפועלים הכל על הכל. כך כל מעשה אנושי כלי מחזיק אחריות אינסופית.

יונג, מתוך מכתב לקרלטון סמית בשנת 1953

The great dangers threatening the life of millions are not physical factors, but mental folly and diabolical schemes causing mental epidemics in the mentally defenceless masses. There is no comparison between even the worst disease or the greatest natural catastrophe (such as earthquakes, floods, and epidemics) and that which man can do to man today.

יונג וקרלטון סמית בוחנים פסלון מצרי עתיק

נוימן, מתח הניגודים יהוה-אדמה

מתח הניגודים שמיים ואדמה הוא סוגיה מרכזית עבור האדם היהודי, ועוצמתה יוצאת הדופן היא אחד מסימני ההיכר שלו מאז ועד היום. משמעות דת הנביאים נתפסת במלואה רק כאשר מבינים את הניגוד כנען-ישראל כקונפליקט פנימי של עם ישראל. בקונפליקט זה מגיע המתח יהוה-אדמה לשיאו הייחודי-היסטורי.

בובר על המיתוס בתנך

- אין אמת כלל בדבר, שמונותיאיזם ומיתוס מוציאים זה את זה, ושעם בעל תפישה מונותיאיסטית על כורחו חסר הוא כוח יוצר מיתוסים! אלא כל מונותיאיזם חי מלא יסודות מיתיים, וכל עוד הללו מצויים חי הוא.

אי היכולת של העם להשתתף בהתגלות

העם כולו הכין עצמו לפריצת הלא-מודע הקולקטיבי על הפן הפנימי שבו, באותו אופן שהיה נהוג מימי קדמות האנושות בכל העמים. (על ידי היטהרות, התנזרות וכדומה.) אולם על אף שהעם שומר על הכנות אלה ועל אף שהמרחק ממקום ההתגלות הולך וגדל, הזעזוע הנפשי של העם הממתין, האימה המציפה פן תפגע בהם ההתגלות הישירה כה עצומה עד כדי כך שהעם פונה למשה בבקשה לחסום את ישירותה של ההתגלות, ולקבל אותה בתיווכו.

● העם לא יכול היה לעמוד בפריצה קולקטיבית אימתנית זו, ונאחז בחרדתו בחיצוניותה של התופעה בלבד. כך, האלביתיות של הנומינוזי הייתה בעם וזעזעה אותו עד היסוד. על אף נסיונו של משה להרגיע, היתה התוצאה הרת-אסון. בסירוב או בדחיה של העם את ההתגלות הישירה, העם אשר לא היה יכול לה, יש לראות תופעה מרכזית של הקיום היהודי

הרגרסיה לעגל הזהב

- מעמד הר סיני תאם עוררות עצמתית של הלא-מודע, אשר במקורה היתה אמורה להוביל לעליה של העם אל ההר. החסימה המגינה של הצד הפנימי מביאה לרגרסיה, הפועלת לפי חוק פסיכולוגי ידוע. העם נדחק אל הקוטב המנוגד – הקוטב האדמתי. קוטב זה, המאפיין את כל העמים השמיים, מופעל על ידי החייאה של הלא-מודע בפולחן עגל הזהב, ובפיצול זה מוביל לעקרון העוין את יהוה.

שבירת סמל אחדות הניגודים

- כאשר העם ברגרסיה זנח את הקשר עם משה, נשבר סמל ההתגלות המאחד את הניגודים, אשר הוא המניע לכל ההתרחשות על הר סיני. משה שובר את לוחות הברית בלהט זעם יהוה אשר בתוכו כאשר הוא מזהה את הרגרסיה של העם אל חטא עגל הזהב. הווה אומר, אירוע ראשוני זה של חיבור, של הברית, נהרס ונופל חזרה אל התוהו.

המגפה כתגובת הלא-מודע הקולקטיבי

הכאוס של תהום הלא-מודע פורץ ומתממש
בהתפרצות ההרסנית של המגפה..

המגפה תואמת להשפעה הישירה וההרסנית של
הלא-מודע שהיה לרגרסיבי. כתגובה ישירה של הלא-
מודע הקולקטיבי, היא מצביעה על הכלה כמעט
מלאה בלא-מודע, ועל ה'מכה הנפשית' שבתגובה
הקטסטרופלית של הלא-מודע, כאשר מתחילה
מודעות של היחיד או הקבוצה להפרת הטאבו.

מישורי התגובה לרגרסיה הגבוהים יותר

הנסיון הריטואלי מצביע על מישור גבוה יותר של התגובה על הרגרסיה לעגל הזהב. במישור זה יהוה הוא האלוהים בעל הדין, המפעילו לא כאסון ברמה הגופנית ביולוגית, אלא בפעולה טקסית. יש לנסיון הריטואלי אופי אתי.

במישור של הדין, בהריגת שלושת האלפים על ידי בני לוי, ההשפעה המאגית-ריטואלית של יהוה מתחלפת בתודעה אתית של הנקראים אל יהוה.